

Praksisundersøgelse

Socialrådgiverstuderendes erfaringer med praksiselementer i undervisningen

Sammenslutningen af Danske
Socialrådgiverstuderende

Publiceret: Maj 2019

Hovedansvarlig: Signe Donsbæk Jørgensen

Redaktion: Signe Donsbæk Jørgensen, Anders Bruun, Lone Olsen Jørgensen, Lisa Eltved
Bekskov Hansen og Laura Pode

Antal fuldførte besvarelser: 1.101 socialrådgiverstuderende

Forord

Vi kan ikke udelukkende læse os til at blive de bedst mulige socialrådgivere – det kræver masser af praktisk træning at udvikle stærke socialfaglige kompetencer. Denne undersøgelse påpeger netop, hvordan praktisk træning er noget mange socialrådgiverstuderende efterspørger i højere grad. I Sammenslutningen af Danske Socialrådgiverstuderende (SDS) anser vi dette som lige dele positivt og bekymrende.

Det gør vi, fordi det på den positive side vidner om, at kommende socialrådgivere gerne vil være endnu dygtigere til at udøve socialt arbejde i praksis. Samtidig bekymrer det os i SDS, fordi det tyder på, at der for nuværende er en stor andel af studerende, som ikke oplever, at de klædes godt nok på til at varetage socialrådgiverarbejdet.

Det tager vi i SDS selvsagt meget alvorligt. Vi håber med undersøgelsen at kunne bidrage til lokale dialoger i uddannelsesudvalgene om, hvordan vi socialrådgiverstuderende i højere grad kan prøve kræfter med at omsætte teori og viden til praktisk socialt arbejde. Derudover gennemfører lokale SDS'ere landet over i 2019 praksiskampanjer, hvis formål er at inddrage de socialrådgiverstuderende og deres erfaringer med praksis i undervisningen.

Vi håber også at kunne bruge undersøgelsen til at vise konsekvenserne af de seneste års nedskæringer på uddannelse, som efter vores overbevisning øver negativ indflydelse på vores uddannelsessteders handlerum til at kunne udvikle den bedst mulige undervisning.

Mange studerende har heldigvis også bidraget til undersøgelsen med beskrivelser af gode forløb, som man kan lade sig inspirere af lokalt og som senere på året vil blive samlet i en pjece. Nogle af dem kan du også læse lidt om i denne publikation.

Vores undersøgelse bestod af to dele; den første del undersøgte de studerendes erfaringer med praktisk træning i undervisningen, mens del to omhandlede de studerendes erfaringer fra vores 20 ugers praktikforløb.

Denne rapport sætter udelukkende på resultaterne af første del af undersøgelsen. Vi håber på at resultaterne, som fremkommer af denne rapport, kan bruges til at forstå hvordan og i hvilken grad socialrådgiverstuderende opnår praktiske færdigheder igennem vores uddannelse sådan, at vi bliver praktisk begavet.

God læselyst!

Laura Pode og Lisa Eltved Bekskov Hansen
Forkvinder for SDS, 2019

Indhold

Forord	2
DEL 1: PRAKTISK TRÆNING I UNDERVISNINGEN	4
Samtaletræning	5
Mængden af rolle- eller situationsspil i undervisningen	6
Facilitering af rolle- eller situationsspil	7
Praksisnær skriftlighed	9
Sagsbehandlingsmetoder	10
E-learning / Netbaseret uddannelse	11
Opsummering af undersøgelsens resultater	12
Bilag 1: Antal besvarelser pr. uddannelsessted	13
Bilag 2: Fagligt udbytte af rollespil	14
Bilag 3 – E-learning / Netbaseret	15

DEL 1: PRAKTISK TRÆNING I UNDERVISNINGEN

Den første del af SDS' undersøgelse handlede om socialrådgiverstuderendes erfaringer med at have *praktisk og praksisnær træning* i undervisningen. Ved *praktisk træning* henviser vi til undervisning, hvor den studerende aktivt har trænet en færdighed – det være sig f.eks. at øve sig i at afholde en samtale, at skrive et journalnotat eller afprøve kreative metoder.

Hvad der kan defineres som *praksisnær* træning er også en relevant diskussion. En del af de analytiske færdigheder, der trænes på socialrådgiveruddannelsen, er i høj grad relevante for al socialfaglig praksis. Når vi i undersøgelsen fremhæver træning af samtaleteknik, journalskrivning, og brug af sagsbehandlingsmetoder, som eksempler på *praksisnære* færdigheder, er det ikke for at afskrive de analytiske færdigheders relevans. Vores ønske er i stedet at sætte fokus på træning af de socialfaglige færdigheder vi bruger, når vi ude i praksis skal omsætte vores socialfaglige analyse til handling.

Det socialfaglige felt er enormt bredt, og det ikke muligt at lave en fuldstændig liste over hvilke praksisnære færdigheder, der er relevante at have som socialrådgiver. I stedet har vi valgt de emner ud som vi finder særligt centrale for fagets praksis.

Derfor har vi i første del af undersøgelsen fokus på studerendes erfaringer med træning af

- Samtaleformer og relationsdannelse
- Praksisnær skriftlighed
- Sagsbehandlingsmetoder

"Jeg er vild med rollespil, det giver super meget fagligt at være en del af. Jeg tænker at de fejl man laver under et rollespil, vil man huske og dermed undgå at lave i praksis."

"Der er mange gode praksiseksempler fra underviserne. Men egentlig praktisk træning findes stort set ikke i den daglige undervisning."

"Jeg ville ønske, at vi havde mere samtaleøvelse med rigtige skuespillere, f.eks. træning i hvad man rent faktisk gør, hvis en borger har truende adfærd. Det kan man f.eks. få ved at en skuespiller kommer ind og tår sig, og det findes allerede til f.eks. folk i serviceindustrien, tjenere, bartendere osv."

Kommentarer fra studerende

Samtaletræning

Kommunikation er et af kerneelementerne i socialt arbejde. Samtalen med barnet, den sygemeldte eller familien er ofte omdrejningspunktet for at indkredse det sociale problem og på den baggrund yde rådgivning og støtte. Det er vigtigt, at socialrådgivere mestrer forskellige samtaleteknikker, fordi der er stor forskel på, om man skal støtte et barn i at sætte ord på overgreb, rådgive en sygemeldt om dagpengeregler eller facilitere en familierådslagning.

I SDS er vi overbeviste om, at man ikke kan nøjes med at læse om samtaleteknikker i en bog. Får at opnå reelle færdigheder og styrke sine kompetencer er det afgørende, at vi som studerende får konkrete erfaringer med forskellige samtaletyper og -teknikker i løbet af vores studie. Desværre kan vi på baggrund af vores undersøgelse konstatere, at et stort flertal af de socialrådgiverstuderende oplever, at der på uddannelsen ikke er nok praktisk træning i samtaleteknik.

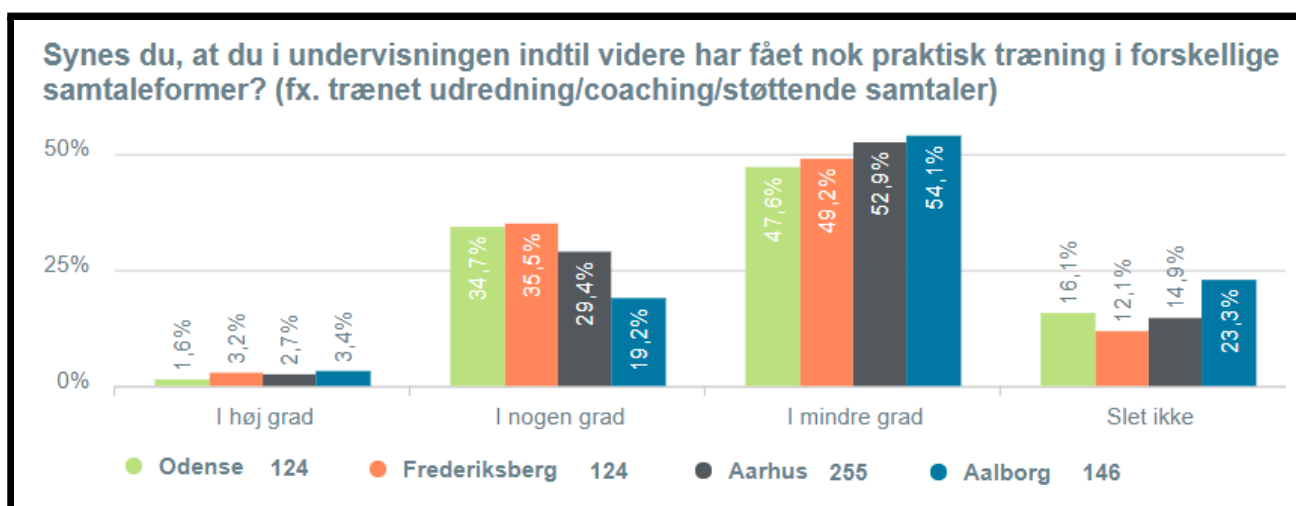
66,5% af de adspurgte studerende oplever *i mindre grad eller slet ikke at have fået nok praktisk træning i samtaler.*

Det finder vi i SDS stærkt bekymrende. Ofte bliver vi mødt af argumentet om, at de studerende under deres praktik vil få masser af praktisk træning. Men vores undersøgelse viser, at andelen af de studerende, der oplever ikke at have fået nok praktisk træning i samtaleformer er større for de hold, der har været i praktik.

78% af de adspurgte bachelorstuderende oplever *i mindre grad eller slet ikke at have fået nok praktisk træning i samtaler.*

Lokale forskelle

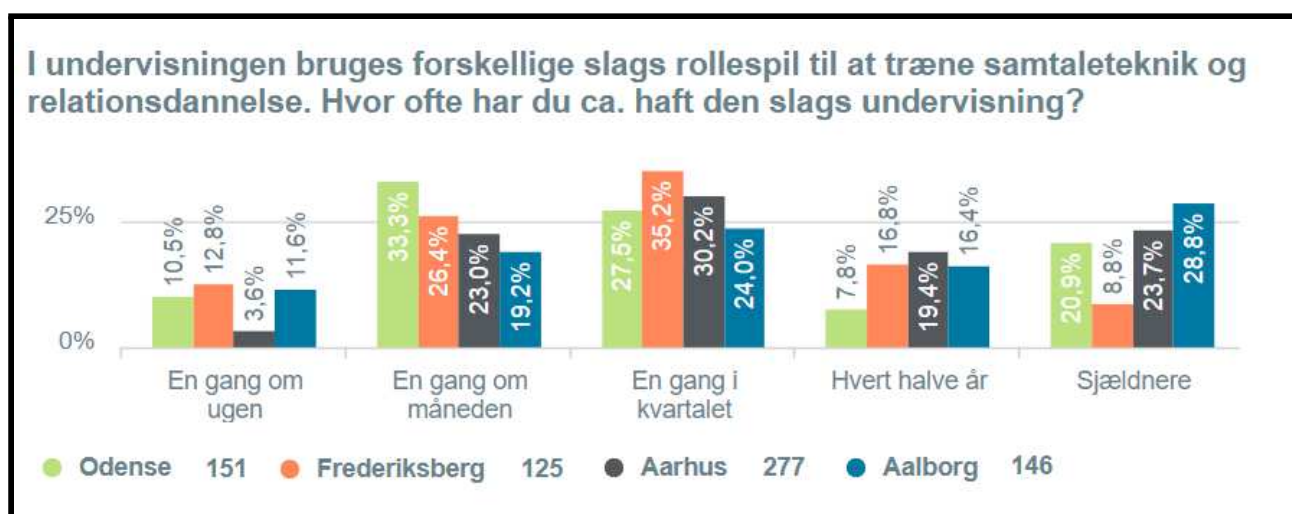
Undersøgelsen viser, (se tabel) at der er tale om en national tendens. Dog er problemet særlig udtalt på studiestedet i Aalborg. Her oplever 77 % af de adspurgte studerende *i mindre grad eller slet ikke at have fået nok praktisk træning i samtaler.*

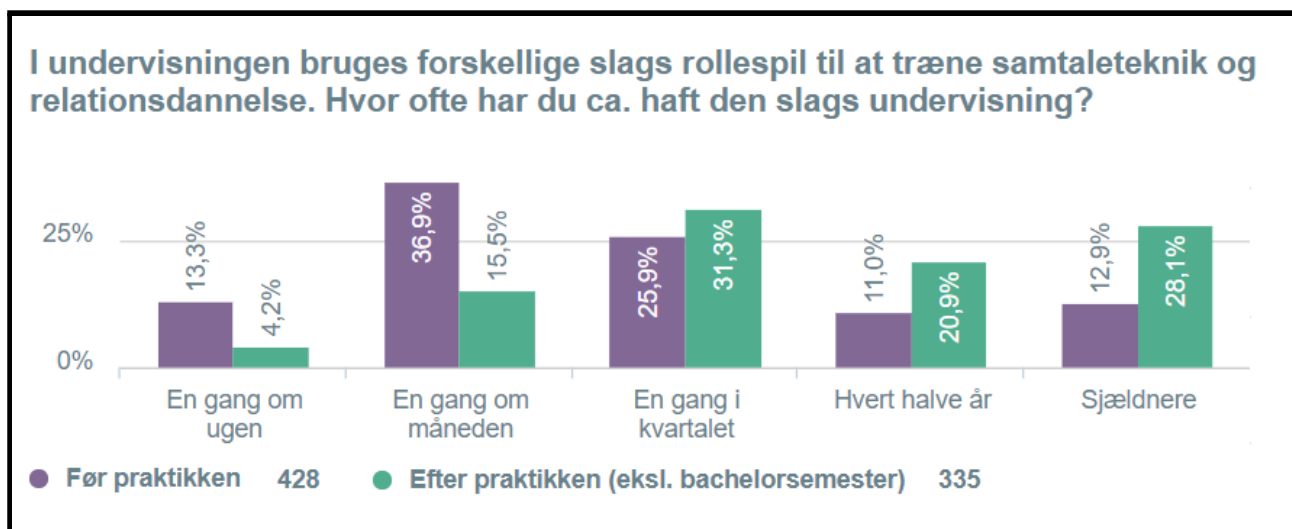
Mængden af rolle- eller situationsspil i undervisningen

En typisk måde at træne samtale og relationsdannelse på er gennem såkaldte rolle- eller situationsspil. Her skal de studerende ud fra en case, gennemføre en samtale med en eller flere medstuderende som spiller borger, bisidder el.lign. Nogle gange filmes samtalen imens. For at få optimalt udbytte af rolle- eller situationsspillet kræver det dog at den studerende får feedback på f.eks. sin rammesætning af samtalen, ordvalg og kropssprog. Ansvar for at give feedback overlades som oftest til de studerende selv, hvilket kan yde indvirkning på udbyttet.

Ifølge vores undersøgelse er der stor forskel på, hvor ofte rolle- eller situationsspil indgår i undervisningen. Forskellen mellem de fire største studiesteder er iøjnefaldende og tyder på, at studierne tilrettelægger undervisningen ret forskelligt. Hyppigheden af rollespil korrelerer nogenlunde med de studerendes oplevelse af om de har fået tilstrækkelig træning i samtaler.

De fleste steder i landet afhænger mængden af rolle- eller situationsspil desuden af, hvor langt man er på uddannelsen. Studerende på semestrene før praktikken angiver at have denne slags undervisning oftere end studerende på modulerne efter praktikken. Det stemmer overens med at andelen af studerende, der ikke oplever at få nok træning i samtaler stiger efter praktikken.

Facilitering af rolle- eller situationsspil

På trods af, at et stort flertal af de adspurgte socialrådgiverstuderende efterspørger mere praktisk træning i samtaleteknikker, er det også en velkendt udfordring, at nogle studerende samtidig værger sig mod at skulle deltage i rolle- eller situationsspil.

Trygge læringsrum

I undersøgelsen har vi spurgt ind til, hvad der får studerende til at afholde sig fra at deltage aktivt i rollespillene (se bilag 2). Her svarer 38 % det *i høj grad* skyldes, at de oplever rollespil som grænseoverskridende og 44 % svarer, at de *i høj grad* undlader at melde sig, hvis rollespillet er foran hele holdet fremfor f.eks. grupper. Dette indikerer, at der er behov for at fokusere endnu mere på at skabe trygge læringsrum, hvilket vi anser som en forsætning for, at de studerende i højere grad engagerer sig i rolle-/situationsspil.

Feedback på rollespil

Om underviseren er tilstede under rollespillet har også betydning for de studerendes engagement. 58 % af de studerende svarer, at de får mindre ud af rollespillet, når underviseren ikke er tilstede. Tilsvarende svarer 60 %, at de *i høj eller nogen grad* oplever, at deres medstuderende ikke er gode til at give konstruktiv feedback på rollespillet.

For de studerende er det altså vigtigt, at underviseren har mulighed for at tilrettelægge sin undervisning på en måde, der giver mulighed for, at vedkommende kan lytte til og give feedback på rollespillet. Det er derfor bekymrende, at uddannelsessteder flere steder i landet pga. nedskæringer på uddannelsesområdet, har måttet se sig nødsaget til at oprette større hold, hvor det kan være sværere for underviseren at give feedback til alle.

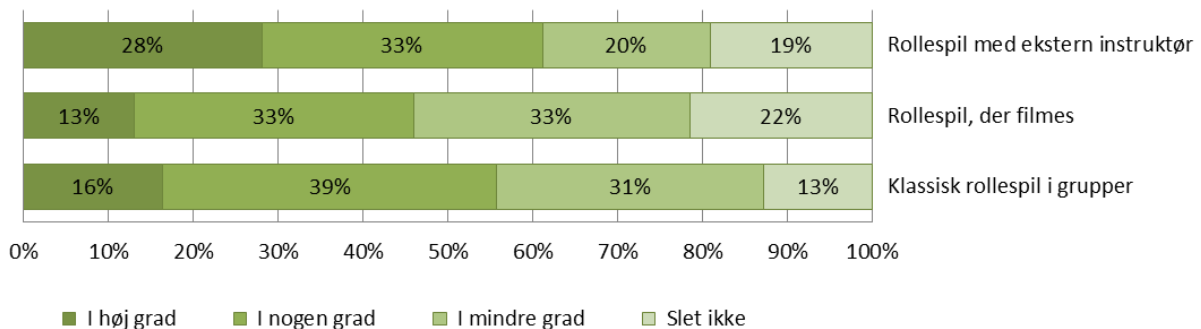
Fagligt udbytte

En stor del af de studerende angiver, at de enten *i mindre grad* eller *slet ikke* oplever at få et fagligt udbytte af rollespil. Her er dog også lokale forskelle på de studerendes oplevede udbytte (se bilag 2), hvilket kunne tyde på, at der på nogle studiesteder er potentiale for lade sig inspirere af andre studiesteders måde at facilitere rollespil.

På nogle studiesteder benytter man sig f.eks. også af eksterne instruktører. De studerende der har deltaget i rollespil med ekstern instruktør, angiver forventeligt at de *i høj grad* oplever få et fagligt udbytte. Ca. 50 % har aldrig haft rollespil med ekstern instruktør.

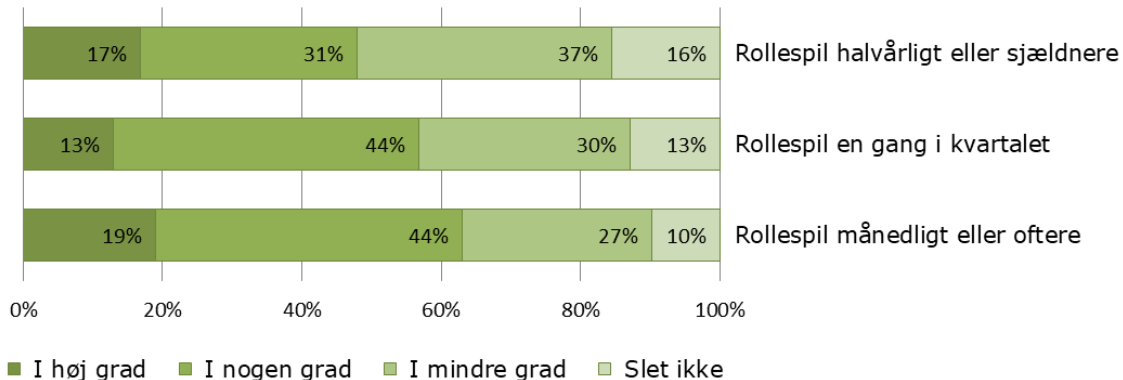

"I hvor høj grad oplever du at få fagligt udbytte af at deltage i:"

Også frekvensen af brug af rollespil i undervisningen har betydning for det oplevede faglige udbytte. Studerende, der har angivet at have rollespil en gang i kvartalet eller oftere angiver at få et højere udbytte af rollespillene end studerende, der har rollespil sjældnere. Det lader altså til at hyppigere brug af rollespil højner det oplevede udbytte. De, der har rollespil oftest, angiver også at finde det mindre grænseoverskridende, hvilket kan være en medvirkende forklaring på, at de oplever at få et højere fagligt udbytte.

Studerendes oplevede faglige udbytte af rollespil i grupper

Hvorfor rollespil?

I kommentarerne til undersøgelsen skriver flere studerende, at selve det at "spille" en rolle for kan være så udfordrende, at det går ud over ikke kun deres egen, men også resten af gruppens faglige udbytte af øvelsen. Nogle studerende har derfor foreslået alternative måder at træne de praktiske færdigheder

Jeg har oplevet undervisning, hvor rollespil foregik med rigtig mange borgere, som selv var en del af systemet, og de studerende fik lov til at "træne" på dem.

Hvorfor rollespil? Det kræver, at alle deltagere er gode skuespillere. Hvorfor ikke bare almindelige samtaler som bagefter kan undersøges?

Praksisnær skriftlighed

Som tidligere nævnt er kommunikation et af socialt arbejdes kerneelementer og det gælder også den skriftlige kommunikation. Særligt i sagsbehandlingsstillinger bruger socialrådgiverne en stor del af deres arbejdstid på at journalisere, udarbejde beskrivelser, vurderinger og afgørelser, skrive breve til borgere osv. Kvaliteten af det skriftlige sagsarbejde kan have stor betydning for om borgeren får den rette støtte og evnen til at skrive i et lettilgængeligt sprog kan være afgørende for at sikre borgerens medvirken.

Hvor vi i SDS har en opfattelse af, at uddannelsesstederne er gode til at træne studerende i akademisk skriftlighed og vidensgenerering (hvilket vi også finder relevant), viser vores undersøgelse, at det ser anderledes ud med den mere "praksisnære" skriftlighed.

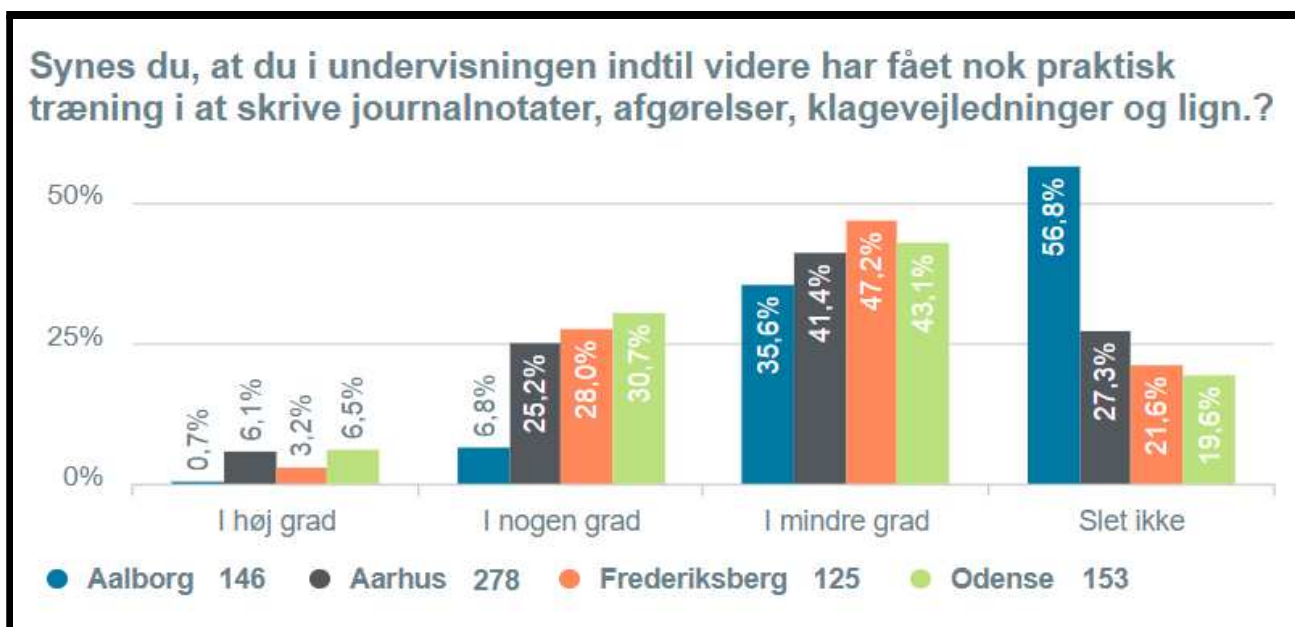
72% af de adspurgte studerende oplever *i mindre grad* eller *slet ikke* at have fået nok praktisk træning i praksisnær skriftlighed.

I SDS mener vi, at det er meget problematisk, at så stor en andel af de studerende ikke føler sig klædt godt nok på ift. at skrive journalnotater, afgørelser, klagevejledninger og lignende.

83% af de adspurgte bachelorstuderende oplever *i mindre grad* eller *slet ikke* at have fået nok praktisk træning i praksisnær skriftlighed.

Lokale forskelle

Som vist på figuren nedenfor er der igen tale om en generel tendens på trods af de lokale forskelle studiestederne imellem. Igen er det særligt Aalborg, der skiller sig ud.

Sagsbehandlingsmetoder

Der findes efterhånden en række standardiserede sagsbehandlingsmetoder som har vundet indpas i den socialfaglige praksis, som f.eks. VUM og ICS. Metoderne er ofte en integreret af de sagsbehandlingssystemer, som socialrådgiverne bruger i deres hverdag.

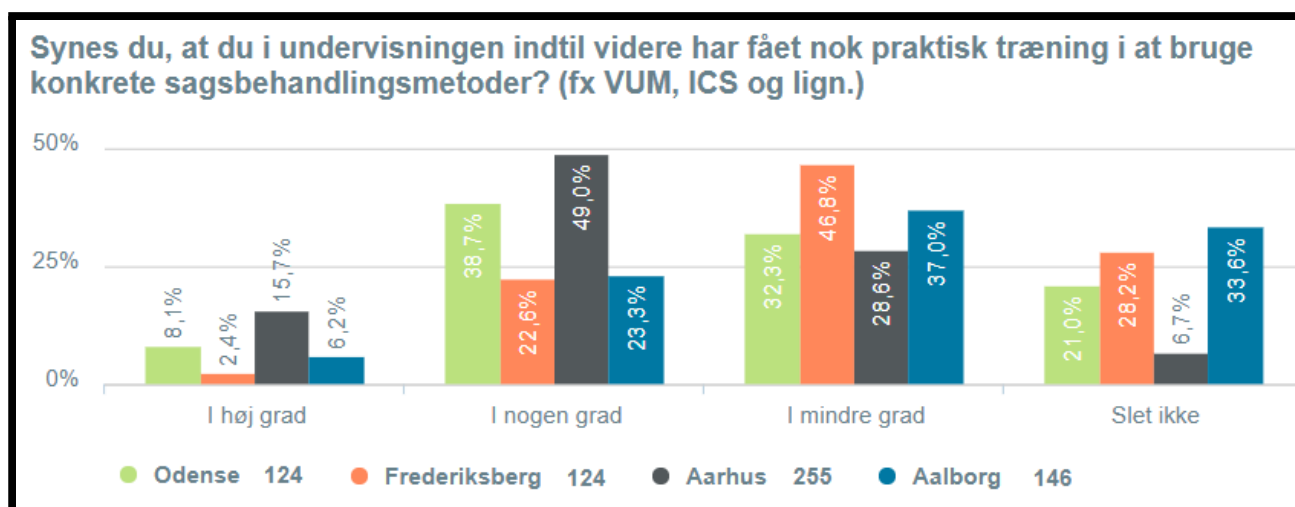
I SDS mener vi, at det er vigtigt at lære at bruge disse konkrete sagsbehandlingsmetoder og at diskutere deres eventuelle fordele og ulemper i undervisningen.

53% af de adspurgte studerende oplever i mindre grad eller slet ikke at få nok praktisk træning i brugen af sagsbehandlingsmetoder.

Sagsbehandlingsmetoder danner som oftest grobund for det skriftlige arbejde i praksis. I SDS ser vi sagsbehandlingsmetoder, som et redskab til at kunne få praksisnær skriftlighed implementeret i undervisningen.

Lokale forskelle

Der er store lokale forskelle på i hvor høj grad de studerende oplever at få træning i at bruge konkrete sagsbehandlingssystemer. Især i Aarhus lader det til at sagsbehandlingsmetoderne er på skemaet. Dette give andre studiesteder mulighed for at lære af deres erfaringer og overvejelser omkring at undervise i konkrete metoder.

E-learning / Netbaseret uddannelse

Flere steder i landet udbydes socialrådgiveruddannelsen nu også som såkaldt *e-learning* eller *netbaseret* uddannelse. Uddannelsen følger den samme nationale studieordning og regnes også som et fuldtidsstudie. Selvom uddannelsen primært foregår online, mødes holdene også til "indkald" på studiestederne, hvor de modtager undervisning.

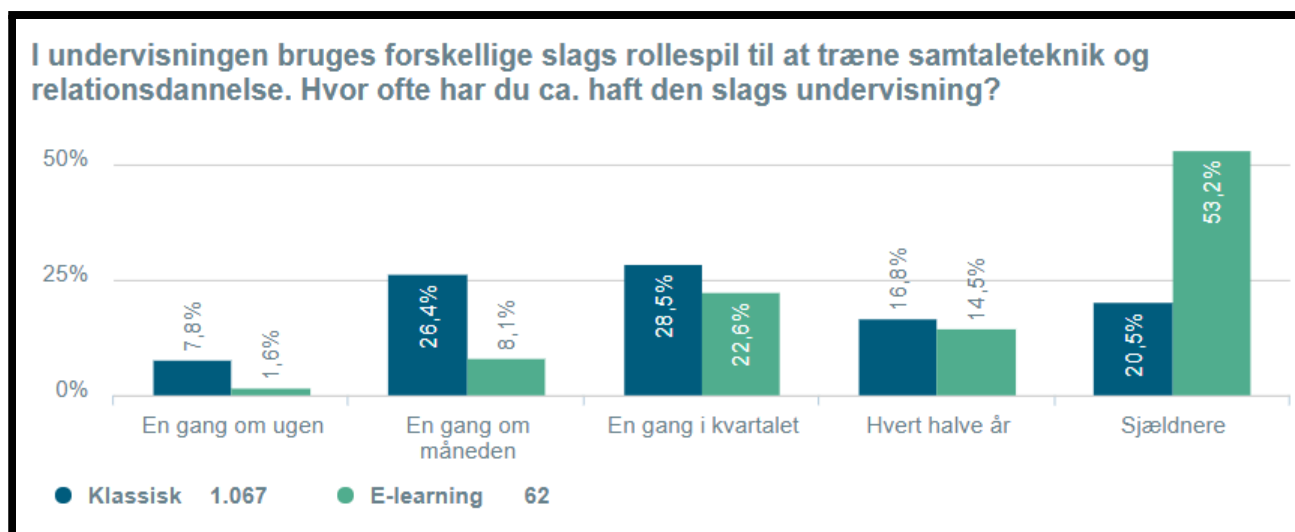
Samtaletræning og rollespil

Af vores undersøgelse kan vi konstatere, at de studerende på de netbaserede uddannelser i endnu højere end på den almene, ikke oplever at få nok praktisk træning i samtaler.

84% af de adspurgte studerende på e-learning oplever i mindre grad eller slet ikke at have fået nok praktisk træning i samtaler.

I SDS finder vi dette stærkt bekymrende og mener, at tallet bør give anledning til en grundig gennemgang af, hvordan/om man på den netbaseret uddannelse kan sikre, at de studerende opnår tilstrækkelige færdigheder og kompetencer indenfor samtaleteknik.

Som vist herunder viser vores undersøgelse også, at studerende på netuddannelsen angiver langt sjældnere at have rollespil, end på den almene uddannelse.

Praksisnær skriftlighed og sagsbehandlingsmetoder

I forhold til praksisnær skriftlighed oplever de e-learning studerende at få en smule mere praktisk træning end på den almene, mens det forholder sig omvendt ift. træning af konkrete sagsbehandlingsmetoder. Forskellen er dog ikke signifikant.

Opsummering af undersøgelsens resultater

Undersøgelsen påviser, at der er behov for større fokus på at koble teori til praksis i undervisningen på socialrådgiveruddannelsen. Vi er bekymrede for, at de studerende ikke oplever at have fået tilstrækkelig praksisnær træning.

Som studenterorganisation bliver vi mødt med argumentet om, at praktikken er arenaen for dannelsen af vores praktiske færdigheder. Men som det fremgår af denne rapport, så stiger andelen af studerende, som enten i mindre grad eller slet ikke oplever at modtage undervisning nok i såvel praksisnær skriftlighed som samtaletræning, med over 10 procentpoint for de bachelorstuderende. For os understreger dette vigtigheden af, at dannelsen af praksisnære færdigheder rækker langt udover praktikperioden. Forudsætningen for, at vi kan blive de bedst muligt uddannede socialrådgivere, er et uddannelsesforløb som i høj grad baseres på opbyggelse og træning af praktiske færdigheder.

Som inspiration til det videre arbejde med denne rapport, vil vi runde af med en række af spørgsmål. Vores forhåbning er, at disse vil kunne danne grobund for lokal dialog og diskussion i de respektive uddannelsesudvalg om, hvordan vi i samarbejde og på tværs af både studerende, undervisere, kommende fagfæller m.v. kan underbygge, at der i højere grad vil være fokus på træning af kommende socialrådgiveres praktiske færdigheder.

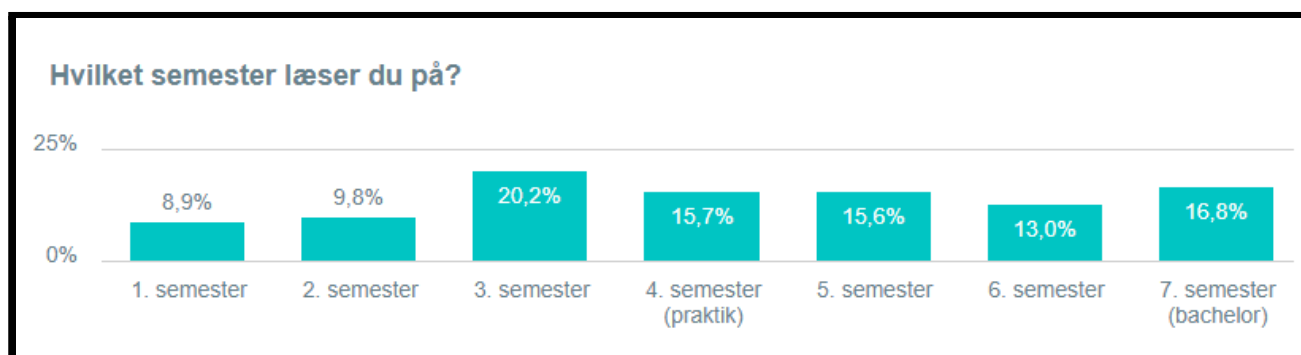
- Hvordan kan vi sikre inddragelse af de studerendes idéer?
- Findes der uddannelsessteder, som vi vil kunne lade os inspirere af i forhold til at udvikle og/eller forbedre allerede eksisterende træningselementer?
- På hvilken måde kan vi sikre, at der i højere grad vil være fokus på træning af de praktiske færdigheder

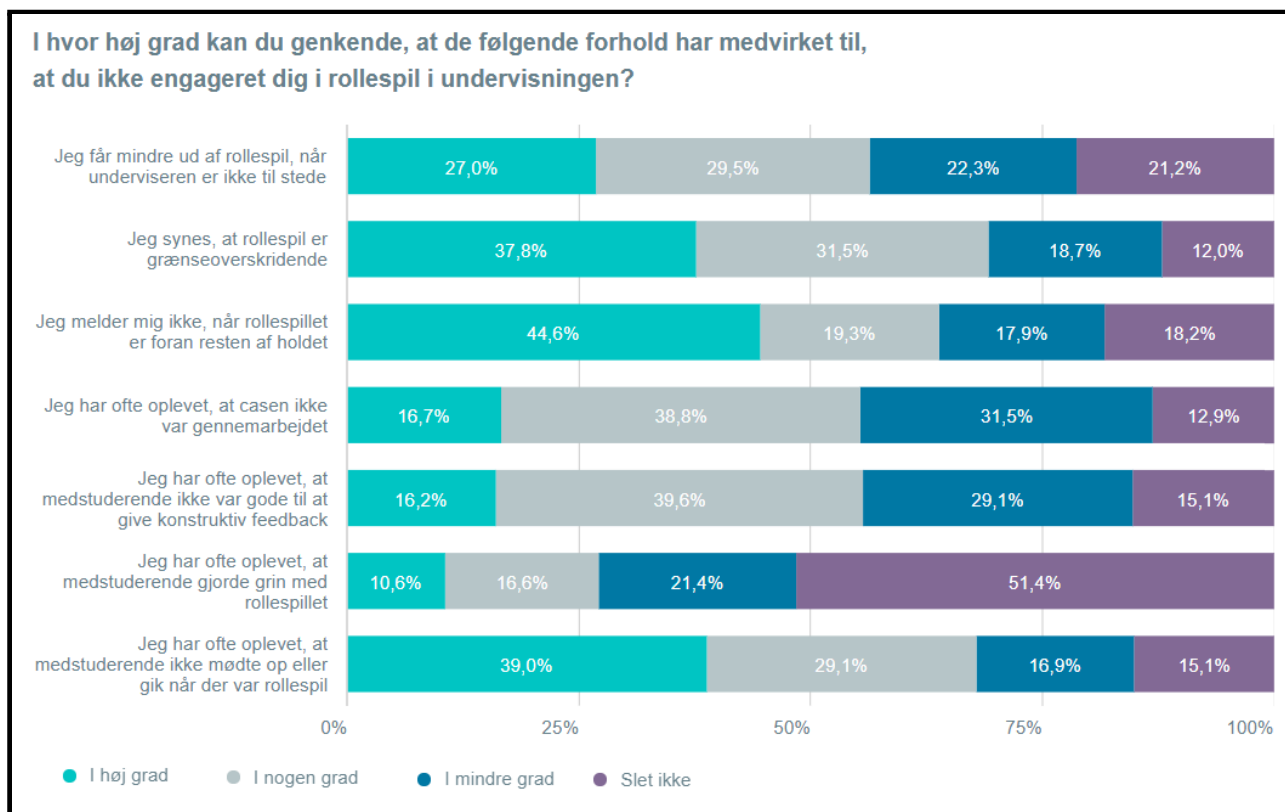
Bilag 1: Antal besvarelser pr. uddannelsessted

SDS' landsbestyrelse besluttede at gå efter at få mindst 750 besvarelser i alt, samt mindst 10 % af de studerende på hvert studiested. Vi har derudover sigtet efter at få en hvis spredning ift. hvor langt den studerende er i uddannelsen, dog uden fokus på 1. semester.

Studiested	Antal svar	Procent af ca. antal stud.	Evt. noter
Aabenraa	47		
Aalborg	177		
Aarhus	288		
Esbjerg	108		
Frederiksberg	94		
Hillerød	92		
Holstebro	48		
Nykøbing Falster	33		
Odense	144		
Roskilde	88		
Rønne	3		Det lykkedes ikke at få kontakt til BA-holdet, og vi vurderede, at studerende på 1. modul ikke havde nok erfaringer.
Slagelse	24		
Vejle	47		
I alt	1193*		*Dette tal dækker også over ufuld-stændige besvarelser. Der var i alt 1.101 fuldstændige besvarelse.

Bilag 2: Fagligt udbytte af rollespil

Bilag 3 – E-learning / Netbaseret

Der er 62 studerende på netbaserede uddannelse, der har svaret på undersøgelsen. Af dem er langt størstedelen (76 %) over 30 år, og dermed en del ældre end den typiske studerende på den almindelige uddannelse. Der er som vist nedenfor ikke nævneværdigt flere af de net-studerende, der har lønnet arbejde ved siden af studiet, men af fritekstbesvarelserne, kan vi læse, at der for nogle er tale om fuldtidsarbejde.

